

2006/8. szám

Geopolitikai Tanács Közhasznú Alapítvány

Műhelymunkák

A NATO és Ukrajna együttműködése

Deáki Endre
nyá. mérnök ezredes

Bevezetés

Mielőtt a NATO-ukrán együttműködés részletei tárgyalásra kerülnének tisztázni szükséges, hogy ez a kérdés miért fontos a Szövetség, továbbá Magyarország, mint NATO tagállam és szomszédos ország számára. Hogy ezt megértsük, részleteket idézek Lord Robertson, akkori NATO főtitkár Kijevben, az Ukraine House-ban 1997. május 7-én elmondott beszédéből:

„A reális biztonság az államok és szervezetek közötti együttműködésen múlik. Az európai biztonság és stabilitás a zóna múlik, hogy elismerjük minden európai ország területi integritását és a politikai függetlenségét. ... A Szövetség elismeri, hogy Ukrajnának fontos és egyedi szerepe van az európai biztonságban. Egy független, demokratikus és stabil Ukrajna kulcsfontosságú az európai biztonságban. Földrajzi helyzete is hozzájárul ehhez a szerepéhez és felelősségéhez.”

Összefoglalva, a Szövetségnek is és Magyarországnak, mint tagállamnak az érdeke is, hogy körülöttünk olyan államok létezzenek, amelyeket a demokratikus berendezkedés, piacgazdaság, a gazdasági prosperitás, a jog érvényesülése és a stabilitás jellemez és a határainktól mind messzebbre tolódjon ki azon államok köre, amelyek valamilyen téren a válság kialakulásának a lehetőségét, vagy a biztonság veszélyeztetésének eshetőségét hordják magukban.

Ukrajna az időnként előfordult ellentmondásos viselkedése ellenére jelentős lépéseket hajtott végre a biztonság erősítése érdekében: megszabadult a nukleáris fegyverektől, csatlakozott a tömegpusztító fegyverek elterjedését megakadályozni hivatott egyezményhez, csatlakozott a Nyitott Égbolt egyezményhez, rendezte viszonyát szomszéd államokkal a területi kérdéseket és a kisebbséggel kapcsolatos politikát illetően, részt vesz a békepartnerségben, továbbá részt vett (vesz) békefenntartó missziókban. A euró-atlanti integrálódás kérdését is érintve, de hangsúlyozottan a NATO-ukrán együttműködés területét hivatott feltárni az alább következő tanulmány.

1. Rövid történelmi áttekintés

Visszatekintve Ukrajna történelmén, kezdetben területe a nagy népvándorlások színtere volt. Időszámításunk előtt 300 éven át a szkíták uralták, ezt követő évszázadokban szarmaták, keleti-gótok, hunok és török-iráni törzsek lakták a mai területet. A VI. században szláv törzsek szállták meg és megalapították Kijevet. Természetesen a magyarok is megfordultak itt. A ruszinok voltak az első törzsek, amelyek törzsi szövetségben éltek. A X. század végére létrejött az egységes rusz állam, amelyet Kijevi Nagyfejedelemségként

ismerünk A 12. században mongolok dúlták fel területét, a 14. században a lengyelek és a litvánok foglalták el.

Ettől kezdődnek el az ukrán függetlenségi törekvések. Mivel a függetlenséget önállóan nem sikerült kivívni, szövetségest Oroszországban kerestek, melyről rövidesen kiderült, hogy nem érdekelt sem Ukrajna függetlenségben, sem autonómiájában. 1667-ben Ukrajnát Lengyelország és Oroszország bekebelezte, majd 1793-ban az orosz birodalom minden ukrán területet visszaszerzett a lengyelektől. A 19. században az ukrán nacionalizmus erőre kapott, ennek letörésére betiltották az ukrán nyelvet az iskolákban, az újságokban és a könyvekben is.

Az I. Világháborút követően Ukrajnának lehetősége lett volna a függetlenségre, de a sok érdekcsoport közül egyik sem tudott érvényre kerülni. Ukrajna 1922-ben hivatalosan a Szovjetunió részévé vált.

Ukrajna mivel nem volt önálló, nem folytatott hódító háborúkat. Ennek ellenére, a szovjet terjeszkedésnek köszönhetően területe a II. Világháború végére 540000 négyzetkilométerrel gyarapodott, kiegészült Galíciával, Volinnnyal, Bukovinával és a Kárpátaljával. Ráadásul Hruscsov 1954-ben a perejaszlávi orosz-ukrán megállapodás 300 évfordulóján megajándékozta Ukrajnát a Krím félszigettel.

A II. Világháború után voltak kezdetleges függetlenedési törekvések, így 1976-ban létrejött az Ukrán Helsinki Társaság, a Lvovi Oroszlán Társaság, majd ezeket a Ruh¹ tömörítette, de az újabb fellángolás az 1986-s csernobili katasztrófa nyomán következett be. Kitört elszigeteltségéből az Egyesült Keleti Egyház, létrejött az Ukrán Népi Mozgalom, amelynek képviselői már 1990-ben helyeket szereztek a helyi parlamentben.

1. 1. A Szovjetunió felbomlása, önálló Ukrajna létrejötte, külpolitikai törekvései

Ukrajna 1991-ben a Szovjetunió szétesése évében nyerte vissza függetlenségét. 1991. augusztusában Ukrajna deklarálta függetlenségét, ugyanabban a hónapban, mikor Moszkvában megghiúsult a szovjet puccs. Decemberben az ukrán lakosság többsége a függetlenségre szavazott, megerősítve a korábbi deklarációt.

A hatalmat kezdetben a kommunistából nemzetivé és demokratává vált régi elit szerezte meg. Az első elnök Leonyid Kravcsuk volt, őt követte Leonyid Kucsma, akivel mind bel-, mind külpolitikai vonatkozásban is számos probléma akadt. Jelenleg az ukrán forradalmat követő választásokat megnyert Viktor Juscsenkó az ukrán elnök. A reformtörekvések és az Euró-atlanti integráció kérdése ezzel új lendületet vett.

¹ Narodnyy Rukh Ukrajny – Ukrán Népi Mozgalom

Az ukrán külpolitika problémája kezdetektől az ország nyugat és kelet közötti helyzetének megtalálása volt. Ez annál is inkább hangsúlyosabb kérdés, mert a volt szovetségi gazdasági rendszer a tagköztársaságok kölcsönös függőségére épült. A független Ukrajna nap, mint nap szembesül ezzel a ténnyel, mármint főleg az orosz gazdaságtól való függőséggel. Az ukrán gazdaság működése nagymértékben függ az orosz szállításoktól. A nyersanyagforrások többsége a függetlenné válással országon kívül maradt. A gazdasági konszolidáció, a tartós fellendülés még Ukrajna előtt áll, és ez azokat segíti, akik a szorosabb FÁK integrációban látják a megoldást. Mindezen felül minden esetben, amikor Ukrajna NATO kapcsolatai erősödtek, ezzel együtt ellentétei is azonnal erősödtek Oroszországgal. Jelenleg az Európai atlanti orientációs törekvés eléggé egyértelműnek tekinthető.

1. 2. A NATO-Ukrajna együttműködés kezdetei²

Ukrajna 1994-ben csatlakozott a NATO békepartnerségi programjához és tulajdonképpen ezzel kezdődött a NATO-ukrán együttműködés. A partnerség kezdeti szakaszában a résztvevő 30 ország elsősorban az Európai Főparancsnokságon (SHAPE) felállított Partnerségi Koordinációs Sejtnél (Partnership Coordination Cell- PCC) kaphatta meg azokat az információkat, amelyek az együttműködés kezdetein és főleg a békefenntartó akciókban történő részvétel esetén váltak szükségessé.

1996-ban Ukrajna csatlakozott a Bosznia-Hercegovinában kezdődött és NATO vezetésű békefenntartó művelethez.

Ukrajna természetesen részt vett a különböző békepartnerségi rendezvényeken, de NATO-ukrán együttműködés korai szakaszáról az előbbieknél többet elmondani nem nagyon lehet.

2. A NATO-Ukrajna együttműködés kiterjesztése

1997. májusában megnyílik Kijevben a NATO Dokumentációs és Információs Központ (NATO Documentation and Information Centre – NIDC), hogy segítsen megérteni a NATO lényegét és a NATO-ukrán partnerség fontosságát. A NIDC a mellett, hogy rendszeres konferenciákat, szemináriumokat, kerekasztal megbeszéléseket kezdeményez, még látogatásokat szervez a Brüsszeli NATO központba és onnan az ukrán fővárosba és terjeszti a NATO kiadványokat az újságírók és a szélesebb közönség körében is.

² A NATO-ukrán együttműködés fő eseményei összefoglalva az 1. számú mellékletben található.

A NATO 1997. évi madridi csúcsértekezletén a NATO-ukrán kapcsolatok magasabb szintre emelése érdekében a Szövetség és Ukrajna aláírja a Megkülönböztetett Partnerség Chartáját³.

A Chartában rögzítésre került a NATO-ukrán reláció építésének bázisa, mely szerint a jövőben a kapcsolatok a következőkre épülnek:

- A legmagasabb szintű politikai elkötelezettségre;
- Az eltökéltségre, hogy erősítsék a kölcsönös bizalmat és együttműködést a biztonság és stabilitás megteremtésében egy nem megosztott Európában;
- A hidegháborút követően átalakult NATO-ra, a mely folytatja az Euró-atlanti megváltozott biztonsági környezethez történő alkalmazkodást;
- Az ukrajnai változásokra és a demokratikus berendezkedés érdekében tervezet lépésekre, a radikális gazdasági reformra, az Európai és Euró-atlanti struktúrákba történő integrálódás érdekében tett lépésekre;
- A NATO pozitív szerepére az európai béke és biztonság fenntartásában, a bizalom és nyíltság fokozásában, az együttműködési készségben a közép- és kelet-európai új demokráciák irányában;
- Arra a meggyőződésre, mely szerint Ukrajna, mint egy független, demokratikus és stabil állam, kulcsszereplője lehet a stabilitás biztosításának Közép- és Kelet-európában;
- Arra a szolid fejlődésre, amelyik a NATO-ukrán kapcsolatok széles skáláján végbement az 1995. szeptember 14.-n megjelent Közös Sajtónyilatkozat bázisán;
- A szándékra, hogy kiterjesszék és intenzívebbé tegyék az együttműködést az Euró-atlanti Partnerségi Tanácsban (Euró-atlantic Partnership Council – EAPC), beleértve a Békepartnerségi Program továbbfejlesztését is;
- Az ukrán részvétel gyakorlati eredményeire az IFOR/SFOR- és egyéb békefenntartó műveletekben;⁴
- A Szövetségnek a Washingtoni Szerződés 10 cikkelye szerinti nyitottságára, hogy új tagországokat fogadjon magába.

³ Charter on a Distinctive Partnership

⁴ Az ukrán PfP hozzájárulást a 2. számú melléklet tartalmazza.

Szintén meghatározásra kerültek a kapcsolatépítés elvei és alapjai. Az alapok közé tartoznak az Egyesült Nemzetek Chartája, Helsinki Zárónyilatkozat, vonatkozó EBESZ dokumentumok.

Meghatározásra kerültek a NATO-ukrán konzultáció és együttműködés területei. A konzultációkat illetően ezek a területek:

- Politikai és biztonsági kérdések;
- Konfliktus megelőzés, válságkezelés, konfliktusok megoldása, humanitárius műveletek az ENSZ és az EBESZ szabályaival összhangban;
- Politikai és védelmi aspektusai a tömegpusztító-fegyverek elterjedése elleni küzdelemnek;
- Fegyverzetek leszerelése és kontrolja, ideértve a CFE-, és a Nyitott Égbolt egyezményben, valamint a Bécsi Dokumentumban foglaltakat;
- Fegyverzetek és technológia exportja;⁵
- Harc a kábítószer kereskedelem és terrorizmus ellen.

A konzultáció és együttműködés területei:

- Polgári válsághelyzet tervezés;
- Civil-katonai kapcsolatok, a fegyveres erők civil kontrolja, ukrán védelmi reform;
- Védelmi tervezési, védelmi költségvetési, védelempolitikai kérdések, nemzeti katonai- és biztonsági stratégia elvei;
- A védelmi szféra átalakítása,
- NATO-ukrán katonai együttműködés és az interoperabilitás;
- A biztonság gazdasági aspektusai;
- Tudomány és technológia területe;
- Környezetbiztonsági kérdések a nukleáris biztonságot is beleértve;
- Úrkutatás, fejlesztés kérdései;
- Légtérelenőrzés civil-katonai koordinációja;
- Együttműködés fegyverzeti területen,
- Katonai kiképzés, békepartnerségi gyakorlatok, a lengyel-ukrán békefenntartó zászlóalj támogatása,
- Ukrajna és a szomszédok között a védelmi területen meglévő együttműködés előmozdítása.

A Charta negyedik fejezete az együttműködés gyakorlati kérdéseit tartalmazza. E szerint az együttműködés az Észak-atlanti Tanács meghatározott intervallumokban megtartott ülésein keresztül, a különböző NATO bizottságokban, a kölcsönös magas szintű látogatások útján, a katonai együttműködésre kialakított mechanizmusok segítségével és a NATO Összekötő Iroda igénybevételével valósul meg.

A Charta ötödik fejezete a biztonságosabb Európa megteremtésének érdekében folytatandó együttműködés részleteit tartalmazza.

Az új minőségű együttműködés elősegítésére megnyílik Brüsszelben az Ukrán Misszió.

Az ukrán védelmi reformok elősegítésére 1998-ban létrehozásra kerül a Védelmi Reformok Összevont Munkacsoportja (Joint Working Group on Defence Reforms – JWGDR)

NATO Összekötő Iroda került létrehozásra 1999 áprilisában, hogy megkönnyítse Ukrajna részvételét a B ékepartnerségi programban, továbbá, hogy támogassa Ukrajnának a védelmi reformok terén tett erőfeszítéseit.

Ebben az időben kialakult a közös akarat a mélyebb és szélesebb partnerségre, arra, hogy a kooperáció erősebb kereteket kapjon. Mindez magába foglalta intenzív konzultációkat politikai, gazdasági és védelmi területeken annak érdekében, hogy a NATO-ukrán viszony minőségileg új szintre emelkedjen. A NATO Összekötő Iroda feladatai közé tartozott (és tartozik a mai napig) többek között a fentiekkel kapcsolatos események elősegítése, szervezése, a megfelelő partnerek összehozása a két- és többoldalú együttműködésre, a szükséges információk áramlásának elősegítésére mindkét irányban.

A békepartnerségi SOFA (Status of Forces Agreement – Haderők jogállása) egyezmény 2000. május 9.-n ratifikálásra kerül.

Az első Pfp Trust Fund Project 2000. szeptember 1.-n beindul a feleslegessé vált lőszer, kézfegyverek, vállról indítható légvédelmi rakéták megsemmisítése érdekében.

Ezt követően 2001-ben tulajdonképp nem történik említésre méltó a NUC szeptember 11.-i, a terrortámadásra történő reagálásán kívül.

A 2002. év az együttműködés intenzitása növelésének éve volt. A NATO-Ukrajna Kommisszió külügyminiszteri szintű ülésén május 13.-n megegyezés született a megkülönböztetett partnerség új szintre emeléséről, ideértve az intenzív konzultációt és kooperációt a politikai, gazdasági és védelmi területein is.

⁵ Az ukrán fegyverexport adatait a 3. számú melléklet tartalmazza.

Marcusuk úr, az Ukrán Nemzeti Biztonsági és Védelmi Tanács elnöke május 23 -n bejelenti, hogy Ukrajna célja a NATO tagság elérése. Ennek a bejelentésnek a hitele rövidesen alá lett ásva Ukrajna iraki fegyvereladásaival.

Ebben az időben, rövidtávon nemcsak a NATO oldaláról nem volt meg a fogadókészség Ukrajna NATO tagságára, de Ukrajna maga sem volt felkészült erre az alábbi öt probléma miatt:

- **A NATO tagság alacsony támogatottsága:** Semmilyen állami információs kampányt sem folytattak, hogy megszerezzék az emberek támogatását. A szavazók körében több ízben megtartott közvélemény-kutatásokon is olyan eredmény született, hogy azoknak csak 20-25%-a támogatja a tagságot, 35-40% ellenzi azt, a többi bizonytalan. Két alapvető félelem hatott ebben az időben: Létezett⁶ a szovjet korból származó sztereotípiák, mely szerint a NATO egy imperialista blokk és az USA által dominált, továbbá a NATO fele való közeledés, nem beszélve a tagságról lerombolja az ukrán-orosz kapcsolatokat.
- **Külső ellenségesség:** Oroszország mindent megpróbál, hogy a NATO ne terjeszkedjen a FÁK területére, mert ha Ukrajna NATO taggá válna biztos, hogy Grúzia azonnal követné.
- **Gyenge eredmények a hazai reformok terén:** A NATO-ukrán Akcióterv, -- amelynek részletei alább következnek – tartalmazott belső politikai, gazdasági és információáramlással kapcsolatos részeket is. Mindhárom területen visszafejlődés következett be 1999-2004 között, különösen igaz ez Leonyid Kucsma 2002 évi újraválasztása után.
- **Alkotmányos bizonytalanság:** A 2002-ben létrehozásra került Euró-atlanti Integrációs Állami Bizottság. Létrejöttének valós oka nem igazán világos, mert

⁶ Amikor kérdezték, hogy az ukrán emberek jól értik-e a NATO-t, James Greene, a NATO Összekötő Iroda vezetője a NATO Novyny című lap 2004. évi 2. számában az alábbiakat mondta: „Az évtizedeken át hialott propaganda hatása nem múlik el egy éjszaka alatt. Bár egyre kevesebb ember hisz az öreg szlogenekben, de évtizedek alatt kreált sztereotípiákat nehéz leküzdeni. Amikor le akarjuk cserélni a düh, a gyűlölet és a bizalmatlanság örökségét, ez több, mint egyszerűen diszkreditálni az öreg sztereotípiákat. Ez azt követeli tőlünk, hogy építsük egy új, pozitív megértését annak, hogy mi is igazából a NATO, és miért jó érdeke Ukrajnának és népének a vele való együttműködés.”

duplikálta azokat a jogokat és feladatokat, amelyekben korábban a Nemzeti Biztonsági és Védelmi Tanács gyakorolt vagy járt el.

- **A Kucsma tábor megosztottsága:** A Kucsma tábor klánokra lehetett osztani, és még a klánokon belül is előfordult, hogy tagjai egy része NATO ellenes volt, míg a másik a NATO tagságot támogatta.

2.1. Az együttműködés politikai-katonai keretei

A NATO-Ukrajna együttműködés jelentős mérföldköveként, - a NATO-Ukrajna Kommisszióban (NATO-Ukraine Commission – NUC) történt megegyezés alapján – a két fél úgy ítélte meg, hogy mélyíteni és szélesíteni kell az együttműködést, ennek eszközeként kidolgozásra és elfogadásra került a NATO-ukrán Akcióterv.

Kidolgozásának célja: egyértelműen tisztázást igényeltek azok a stratégiai területek és prioritások, amelyekben Ukrajnának jelentős eredményeket kell elérnie ahhoz, ha teljesen integrálódni kíván az Euró-atlanti biztonsági struktúrákba, valamint megadni a stratégiai kereteit a jövőbeni NATO-ukrán együttműködésnek. Egyidejűleg eldöntötték, hogy az Akcióterv tartalmát időszakonként felülvizsgálják.

Akcióterv részletes ismertetése azért indokolt, mert a közvélemény a NATO-t inkább katonai/védelmi, ritkábban politikai/védelmi szervezetként aposztrofálja. Az Akcióterv részletei feltárják, hogy a NATO egyáltalán nem csak az együttműködés katonai aspektusaiban érdekelt, sőt ez teszi ki a dokumentum kisebb hányadát. Az eredményes együttműködésnek, az esetleges jövőbeni integrálódásnak jóval szélesebb alapon kell nyugodnia, ahogy ez alább az Akcióterv részleteiből világosan kitűnik.

Az Akcióterv közösen egyeztetett és elfogadott elveket és tételeket tartalmaz. Ezek betartását, illetve végrehajtását támogató Éves Céltervek (Annual Target Plan – ATP) kerülnek kidolgozásra, amelyek tartalmazzák azokat a specifikus intézkedéseket, amelyek meghatározzák az ukrán oldal feladatait, vagy a NATO-ukrán közös teendőket. Az akcióterv összetevői:

I. RÉSZ: POLITIKAI ÉS GAZDASÁGI KÉRDÉSEK

1. Politika és biztonság

A. Belpolitika

Elvek

Ukrajnának, hogy közelebb kerüljön céljához, az Euró-atlanti integrációhoz, belpolitikai téren erősítenie kell a demokráciát, a törvényességet, tiszteletben kell tartani az emberi jogokat, el kell különíteni hatalmi ágazatokat, biztosítani kell az igazságszolgáltatás függetlenségét. A választásokat a demokrácia szabályai szerint kell rendezni, betartva az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (OSCE) normáit, meg kell valósítani a politikai pluralizmust, a sajtószabadságot, tiszteletben tartani a kisebbségi jogokat, nem engedheti meg a diszkriminációt, sem politikai, sem vallási vagy etnikai alapokon. Az előbbiekhöz szükséges jogszabályi adaptációt végre kell hajtania.

Az ukrán külpolitika orientációjának megfelelően – Európai-, Euró-atlanti integráció, hosszútávon NATO tagság – folytatni kell a demokrácia általános elvein és a nemzetközi jogon alapuló előrelépést a törvényalkotásban.

Ukrajnának jogi rendszere megreformálásához csatlakoznia kell az Európai Bizottság konvencióihoz, amelyek közös mértéket képeznek az európai országok számára.

A területhez tartozó feladatok:

- A demokrácia és választások intézményrendszerének erősítése;
- Erősíteni a bíróságok tekintélyét és függetlenségét;
- Előmozdítani változásokat a civil szférában, erősíteni a törvényességet, előmozdítani az emberi jogok érvényesülését, az állampolgárok szabadságát;
- Biztosítani a vallásszabadságot;
- Biztosítani a gyülekezési szabadságot;
- Végrehajtani a közigazgatás reformját.
- Erősíteni a civil és demokratikus kontrollt a fegyveres erők és az egész biztonsági szektor felett;
- Harcolni a korrupció, a pénzmosás és egyéb illegális gazdasági cselekmények ellen gazdasági, jogi, szervezési és igazságszolgáltatási eszközök alkalmazásával. Megtenni a szükséges lépéseket ahhoz, hogy Ukrajna lekerüljön a Financial Action Task Force (FATH) listájáról, mint olyan nemzet, amely nem felel meg szervezet által kidolgozott követelményeknek.

- Erősíteni az egyensúlyt és az effektív együttműködést a hatalmi ágazatok között az alkotmányos és az adminisztrációt érintő reformok útján.

B. Kül- és biztonságpolitika

Elvek

A teljes integráció az Euró-atlanti biztonsági struktúrákba – ez az ukrán külpolitika prioritása és stratégiai célja. Ebben az összefüggésben a belső fejlődésnek az integrációs célok bázisán kell végbemennie.

Ukrajna és a NATO azonosan látja a jövő egyesített és szabad Európáját, a terrorizmus mibenlétét, a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megakadályozását, a regionális instabilitást és az egyéb biztonsági kihívásokat. Ukrajna nemzetbiztonsági érdekei és a létező nemzetközi biztonsági helyzet a NATO és Ukrajna között meglévő viszony elmélyítését igénylik.

A területhez tartozó feladatok:

- Aktualizálni kell az ukrán kül- és biztonságpolitikát, hogy jobban tükrözze a célt, a teljes Euró-atlanti integrációt;
- Végrehajtani az állam biztonsági struktúrájának reformját, hogy az Ukrajna Euró-atlanti politikáját tükrözze;
- Legyen Ukrajna a kulcs közreműködő a regionális biztonság és stabilitás megteremtésében, beleértve a fokozódó részvételt a nemzetközi együttműködésben a válságkezelést és békefenntartást illetően;
- Fenntartani és fejleszteni a részvételt a békefenntartó műveletekben,
- Maradéktalanul betartani a nemzetközi fegyverzetellenőrzési kötelezettségeket;
- Fejleszteni a civil-katonai kapcsolatokat;
- Előmozdítani a részvételt a terrorizmus elleni nemzetközi küzdelemben, beleértve az ENSZ vonatkozó határozatai teljes végrehajtását, valamint betartani a Partnerségi Akcióterv terrorizmussal kapcsolatos rendszabályait.
- Folytatni a szükséges rendszabályok bevezetését a terrorizmus elleni harcban, beleértve a határ- és exportellenőrzés erősítését, a harcot a tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközök elterjedése, továbbá a pénzmosás ellen.

2. Gazdasági kérdések

Elvek

A piacgazdaság OECD gazdasági normái szerinti megerősítése, a gazdaság szabadságának megőrzése, a stabilitás és jólét biztosítása, a szociális igazságosság, továbbá a felelős hozzáállás a környezeti kérdésekhez létfontosságú az ukrán gazdaság fejlődéséhez. Ukrajna, hogy elérje célját, eltökélt belső jogi rendszerének az Euró-atlanti normáknak és gyakorlatnak megfelelő adaptációjának szükségességét illetően. Ukrajna erőfeszítéseket tesz a gazdasági növekedés fenntartása, az életkörülmények lényeges javítására érdekében.

Kulcsfontosságú kérdés az ukrán gazdaság számára a Világkereskedelmi Szervezet (World Trade Organisation - WTO) normáinak való megfelelés, és e normák szerinti nyitottság. Ez fogja előmozdítani az ukrán állam gazdasági biztonságát, a hazai és külföldi gazdaságpolitika jobb koordinációját. Ukrajna külgazdasági prioritása a teljes világkereskedelmi integráció, a nemzetközi gazdasági kooperáció elmélyítése.

A területhez tartozó feladatok:

- Előmozdítani a gazdasági növekedést, ennek érdekében végrehajtani a gazdaság strukturális átalakítását, hogy biztosítani lehessen a GDP tartós növekedését, az alacsony inflációt és a korlátozott költségvetési hiányt;
- Moratóriumot bevezetése az adókedvezmény kezdeményezésekre;
- Megfelelő kondíciókat létrehozása a WTO-hoz való csatlakozás lehetőségének biztosítása érdekében;
- Mozdítsák elő a gazdasági együttműködést a NATO- és partnerországokkal;
- Reformálják meg a Védelemgazdaságot a későbbi Euró-atlanti strukturákba történő integrálódás érdekében;
- Teremtsenek olyan intézményi környezetet, amely stimulálja az üzleti aktivitást, hajtsanak végre a gazdasági növekedést elősegítő strukturális/innovációs transzformációt, hozzanak létre közösségi infrastruktúrát és mechanizmusokat, amely segít fenntartani egy megfelelő szociális hálót;
- A gazdasági és strukturális reformok során vegyék figyelembe a Világbank, a Nemzetközi Valutaalap és egyén nemzetközi szervezetek ajánlásait, ideértve a privatizáció előmozdítását, a korrupció elleni harcot, a kormányzati beszerzések átláthatóságának fokozását;

- Erősíteni a földreform folyamatot;
- Garantálják az állampolgárok gazdasági jogait és szabadságát a magántulajdonhoz tartozó jogokon keresztül;
- Hozzanak létre a középosztály létrejöttét elősegítő, megfelelő kondíciókat;
- Korlátozzák az aránytalan jövedelmi elszakadást a magas és alacsonyjövedelműek között, küzdjenek a szegénység ellen;
- Javítsák az energiaellátás biztonságát.

3. Tájékoztatás, információ

Elvek

A törvényes alapokon működő demokratikus állam és társadalom létrehozásának sarokkövei a szólás- és sajtószabadság, az eszmék és nézetek szabad áramlása. Az Ukrán Alkotmányban található rész a szólásszabadságról és információról megfelel az Emberi Jogok Egyetemes Deklarációja 19. §-ban és az Emberi és Alapvető Szabadságjogokról szóló egyezmény 10. §-ban foglaltaknak.

Ukrajna támogatja az ENSZ közgyűlés 59 (1) határozatát, mely szerint az információ szabadsága egy alapvető emberi jog és alapját képezi az összes többi szabadságjognak.

Annak ellenére, hogy a létező jogszabályok tartalmazzák a legfontosabb követelményeket, Ukrajna elkötelezett, hogy javítja az általános és törvényi környezetet, amelyben a média működik, ezzel erősítve a tömegtájékoztatás akadálytalan működését. A tárgyban Ukrajna szorosan együttműködik az Európa Tanáccsal és az OSCE-vel.

A területhez tartozó feladatok:

- Fejleszteni a garanciákat a szólás- és sajtószabadságnak, az elvek és vélemények szabad áramlásának, az információhoz történő szabad hozzáférésnek, és meggyőződni a garanciák érvényesüléséről;
- Biztosítani média szabad információ gyűjtését, a publikálást, és a közvetítést;
- A végrehajtani a média tevékenységének akadálytalanságát biztosító jogszabályokat;
- Továbbvinni NATO-Ukrajna együttműködését ezen a területen, beleértve a Parlamenti dimenziót is;

- = Javítani a köz NATO-val kapcsolatos ismereteit, felhasználva ehhez a NATO-Ukrajna együttműködést és a NATO Információs és Dokumentációs Központ nyújtotta lehetőségeket.

II. RÉSZ: BIZTONSÁGI, VÉDELMI ÉS KATONAI KÉRDÉSEK

A. Védelmi és biztonsági szektor reformja

Elvek

Ukrajna tartja elkötelezettségét a védelmi és biztonsági szektor reformja mellett, amely árszervezés és átstrukturálás következtében demokratikusan ellenőrzött és hatékony szervezetté kell, hogy váljon, garantálva Ukrajna területi integritását és szuverenitását, miközben képes közreműködni a békéhez és stabilitáshoz az Euró-atlanti térségben.

Ukrajna miközben mindezt végzi, nem téveszti szem elől a biztonsági kockázatokban és azok természetében bekövetkezett változásokat, elmozdul a terület- és körkörös védelem elvétől, a reális szükségletekre épít, amikor támogatja krízis menedzselés katonai és nem katonai aspektusait.

A reform elsősorban a hadseregére fókuszál, de az új típusú kockázatokkal összefüggésben Ukrajna keresi a lehetőségeit azon erők és eszközök jobb alkalmazásának, amelyek jelenleg a Határőrizeti Állami Bizottság, a Belügyminisztérium, továbbá a Szükséghelyzetek Minisztériumának alárendeltségében vannak. Az olyan biztonsági erők reformja például, mint a Határőrség erősíti Ukrajna lehetőségeit, hogy megakadályozza az illegális drog-, nukleáris- és egyéb tiltott anyag kereskedését, harcoljon a határokat átszelő bűnözés ellen.

Ukrajna a védelmi reform végrehajtásával keresi a válaszokat azokra a problémákra, amelyek a reformmal együtt járnak. Programokat dolgoz ki a nyugdíjba kerülő és a feleslegessé váló személyi állomány gondjainak kezelésére, a laktanyabezárásokra, az előregedett és feleslegessé vált lőszerbiztonságos tárolására, a védelmi ipar részeinek az átállítására, a környezeti károk felszámolására.

Ukrajna fegyveres erői előtt olyan fejlesztések állnak, amelynek következtében változik az infrastruktúra, olyan erők és képességek lesznek kifejlesztve, amelyek megfelelnek a kollektív biztonsági rendszerből eredő kihívásnak és műveletek új utakon történő levezetésének. Ennek a munkának a védelmi-ipari komplexum átgondolt átstrukturálásán kell alapulni, hogy biztosítani lehessen a versenyképességet a szabadpiaci körülményei között hazai és nemzetközi vonatkozásban.

A területhez tartozó feladatok:

- Átszervezni Ukrajna fegyveres erőit, hogy azok jól kiképzettek, jól felszereltek legyenek, képesek megfelelni a biztonsági kihívásoknak, védeni az állam területét, közreműködni a humanitárius és békefenntartó műveletekben különböző nemzetközi szervezetek égisze alatt;⁷
- Erősíteni a civil ellenőrzést az ukrán haderő és egyéb biztonsági erők felett, beleértve a Parlamenttel történő együttműködést és a Parlament felügyeletét. Fokozni a civil döntéshozók részvételét a biztonsági szektort érintő kérdésekben;
- Erősíteni azokat az állami struktúrákat, amelyek jobban képesek reagálni a nem-katonai és aszimmetrikus fenyegetésekre;
- Erősíteni az állami intézmények közötti együttműködést, úgy, mint a Védelmi Minisztérium, az Ipari Minisztérium, a Határőrség, a Szükséghelyzetek Minisztériuma valamint a Belügyminisztérium között, annak érdekében, hogy jobban lehessen reagálni az ember- vagy a természet okozta katasztrófákra, beleértve a terrortámadást is.

B. Együttműködés a NATO-val**Elvek**

Összefüggésben a védelem reformjával és az új biztonsági kihívásokhoz való alkalmazkodással a NATO-Ukrajna együttműködés a védelmi szféra átalakításában, védelemmel összefüggő területeken, valamint a katonai együttműködés tekintetében alapvető és nélkülözhetetlen.

Együttműködés a NATO-val a katonai szférában az egész NATO-ukrán partnerség egyik fontos eleme. A katonai együttműködés megtestesíti az általános politika célok és tervezési célkitűzések katonai aspektusait, a kooperációban végzett tevékenység elősegíti azok megvalósulását.

Ezzel összefüggésben Ukrajna a lehető legteljesebb mértékben élni fog a NATO és a szövetséges országokkal létrehozott civil és katonai együttműködési programok adta lehetőséggel. A kitűzött célok elérésére létrejött az Egyesített Munkacsoport (Joint Working Group on Defense Reform – JWGDR), amely fontos eleme a NATO-Ukrajna védelmi és biztonsági szektor reformjában történő együttműködésének. A Tervezési és Áttekintési Folyamat (Planning and Review Process – PARP), a fegyverzeti együttműködési program, a

légvédelmi és légvédelmi menedzsment, védelmi kutatások és fejlesztések, a civil válsághelyzet tervezés, a logisztika és szabványosítás mind, mind eszközök a reform és kooperáció számára. A JWGDR adja meg a védelmi reform prioritásait, és az együttműködés a védelmi területeken előmozdítja a NATO-val való interoperabilitást, és fokozza Ukrajna képességét, hogy jelentős szerepe játsszon a regionális biztonság kérdéseiben.

Azzal, hogy Ukrajna lépésről-lépésre adaptálja a NATO szabványokat és eljárási metódusokat, a Partnerségi Fejlesztési Célok végrehajtásával (Partnership Goals), a NATO vezette válságkezelő műveletekben történő részvételével, fokozza az interoperabilitást az ukrán és NATO erők között, mindez segíti a stratégiai célja, az Euró-atlanti integráció elérésében.

A területhez tartozó feladatok:

- A JWGDR útján fokozni a ráhatást és javítani a koordinációt az Ukrajnával történő együttműködésben műveleti vonatkozásban, a PfP terén, kétoldalú kapcsolatokban, és támogatni a Nemzeti Védelmi Reform Céljai (National Defence Reform Objectives - NDRO) és a Békepartnerségi Haderő-fejlesztési Célok (Partnership Goals - PG) végrehajtását;
- Biztosítani, hogy a NATO-ukrán katonai együttműködés alapján a fegyveres erők képessé váljanak a védelmi reform támogatására;
- Fokozni az ukrán közreműködést a Balkánon és a Szövetség terrorellenes rendszabályai végrehajtásában;
- Fejlesztani az interoperabilitást, a műveletek fenntarthatóságát és hatékonyságát a PG-k végrehajtása útján;
- Fejlesztani a katonai és civil káderek professzionalizmusát;
- Folytatni az olyan együttműködési egyezmények kidolgozását, mint az Egyetértési Memorandum a Befogadó Nemzeti Támogatásról (Host Nation Support – HNS), vagy a stratégiai szállítást illetően, biztosítani azok teljes végrehajtását;
- Fenntartani a gyorsreagálású erők készenlétét, hogy közös műveletekben vehessenek részt a NATO-val, ezen egységek kiképzési követelményei feleljenek meg a NATO szabványoknak;
- El kell érni a fegyverzet és felszerelés, az alkalmazási és kiképzési doktrínák megfelelő kompatibilitását, amely lehetővé teszi az

⁷ Az ukrán fegyveres erők függetlenségét követő kiinduló és jelenlegi létszámát, fegyverzetét a 4.

interoperabilitás minimális szintjét a közös feladatokhoz, a beszerzéseket, hasonlóan a többi NATO tagország gyakorlatához, ennek megfelelően kell igazítani;

- Konzolidálni Ukrajna kulcspozícióját természeti katasztrófák, civil válsághelyzetek leküzdésében regionális szinten, támogatni Ukrajna tervét a nemzeti, integrált civil válsághelyzet tervezési és katasztrófa elhárítási rendszer kiépítésére, előmozdítani annak együttműködési képességét más, hasonló szervezetekkel, ideértve az Euró-atlanti Katasztrófa Reagálási Koordinációs Központot (Euró-atlanti Disaster Response Coordination Centre – EADRCC)
- Fejleszteni a légi közlekedés rendszerét, beleértve a légi irányítást, hogy jobban tudjon reagálni az esetleges terrorfenyegetésre;
- Csökkenteni a nagyobb méretű katonai gyakorlatok környezetkárosító hatását, ebben a kontextusban tesztelni a fegyverzetet és a felszerelést és a szennyező hatású készleteket, meg kell semmisíteni a vegyi- és robbanóanyagokat, robbanóanyagokat, gyalogság elleni aknákat, a fölösleges személyi és könnyűfegyverzetet és a nem biztonságos lőszereket;
- Fejleszteni az interoperabilitását az Ukrajna és NATO közötti kapcsolattartásra hivatott híradó és informatikai rendszereknek;
- Fejleszteni a kollaborációt az ukrán, a NATO és partner országok tudósai között, fejleszteni a tudományos és technológiai együttműködést a Tudományos Program keretei között

C. Források bevonása

Elvek

Védelmi reform végrehajtása jelentős forrásigénnyel, illetve források mozgatásával jár. Ukrajnának, hogy eredményesen végrehajtsa a reformot, olyan erőforrás menedzselő rendszerre van szüksége, amely megfelel a NATO módszernek, és Ukrajna épít a nemzetközi tapasztalatokra a védelmi költségvetések kidolgozását illetően.

Ukrajna elsődleges fontosságot tulajdonít az erőforrás menedzselés területén történő együttműködésnek, és meg van győződve, hogy gyakorlati eredmények Ukrajna nemzeti érdekeit szolgálják és támogatják a védelmi reform végrehajtását.

A területhez tartozó feladatok:

- Fokozni a védelmi- és költségvetés tervezés átláthatóságát, megkezdeni az átmenetet a NATO modern védelmi programozási, költségvetést tervező és finanszírozási elveihez;
- Megreformálni a pénzügyi tervezési és forrás allokációs eljárást, hogy az effektíven támogassa a védelmi reformot és a haderő professzionálissá történő átalakítását;
- Kiképezni az állományt a forrásmenedzselésre, költségvetés készítésre, védelmi finanszírozási ügyek intézésére;
- Végrehajtani a Védelmi Ipari Komplexum átstrukturálását a termelési, beszerzési és a finanszírozási folyamatokat illetően úgy, hogy az feleljen meg az integrálódási törekvésnek, a működő szabadpiac követelményeinek. Juttassák érvényre a NATO szabványokat.

III. RÉSZ: INFORMÁCIÓK VÉDELME ÉS BIZTONSÁGA**Elvek**

Ukrajna elkötelezett, hogy a minősített információk védelmében fejleszti és harmonizálja meglévő rendszerét a NATO eljárásnak és szabványoknak megfelelő módon.

A minősített információkhoz történő hozzáférés és azok védelme a NATO követelményeken, illetve az ukrán szabályozáson alapul különös tekintettel az ukrán kormány és a NATO által 1995. március 13-án aláírt, és 2002. szeptember 12-én az Ukrán Legfelsőbb Tanács által ratifikált Biztonsági Egyezményre.

Ukrajna elkötelezett, hogy a minősített információk cseréjét rutinná teszi, mert ez az előfeltétele a mélyebb NATO-ukrán együttműködésnek.

A területhez tartozó feladatok:

- Maradéktalanul végrehajtani Biztonsági Egyezmény előírásait és különösen az a NATO minősített információk kezelésére és védelmére szolgáló Irányelvek előírásait;
- Fejleszteni a minősített információk védelmének közös rendszerét, beleértve az ukrán központi regisztráció működését a NATO dokumentumok kezelését illetően;
- Olyan egyezményt kidolgozni a NATO-val, amely lehetővé teszi az információcserét védelmi tervezési és reformügyekben;

- A NATO követelményeknek és szabványoknak megfelelően fejleszteni az állami telekommunikációs és információs rendszert, hogy képes legyen minősített információk forgalmazására;
- Fejleszteni és végrehajtani az információ-biztonsági területen beosztottak kiképzését.

IV. RÉSZ: JOGI KÉRDÉSEK

Elvek

Ukrajna elkötelezett, hogy felülvizsgálja a hazai törvényeket és jogszabályokat, hogy meghatározza azok kompatibilitását a NATO szabályokkal, szabályozókkal.

A területhez tartozó feladatok:

- Áttekinteni a törvényeket, szabályokat, nemzetközi egyezményeket, hogy egyszerűsíteni lehessen az eljárást NATO, vagy annak tagországai által nyújtott segítséget illetően mind az állami, mind a nem-állami szektorban,
- Biztosítani a Biztonsági Egyezmény, az Egyetértési Memorandumok (HNS, Stratégiai Légiszállítás) és az Egyezmény a haderők jogállásáról (Status of Forces Agreement – SOFA) maradéktalan végrehajtását;
- Fejleszteni a védelmi ipart érintően a jogalkotást úgy, hogy a NATO jogi követelményeinek, szabványainak (tulajdoni jogok, a minősített információ védelme, állami garancia a gyártóknak és a szerződő feleknek, a külföldi befektetők rendelkezésére álló kondíciók, projektfinanszírozás, export ellenőrzés jogi oldala és folyamata stb.)
- Létrehozni a fegyverzeti, védelmi-kutatási és technológiai együttműködés jogi és szervezeti alapjait.

V. RÉSZ: A VÉGREHAJTÁS MECHANIZMUSA

Ukrajna évente bemutatja az Éves Célterv tervezetét (ATP), amely az Akcióterv elveinek betartását és feladatainak végrehajtását szolgálja.

A NUC keretei között a NATO tagországok tanácsot adnak specifikus lépésekkel kapcsolatban és azok végrehajtásához javasolt időtartamokat illetően. A NUC egyetértésével kerül a tervbe minden közös NATO-ukrán akció. Ezt követően Ukrajna a legmagasabb szinten hagyja jóvá az ATP-t, amely így tartalmazza a közös tevékenységet és azokat, amelyeket Ukrajna egyedül hajt végre. Minden összevont testület, így a JWGDR is, a Katonai

Bizottság Munkaterve is, egyéb NATO szervezetek is szolgáltatnak „építő elemeket” a NATO-ukrán együttműködéshez.

Ukrajna alkalmazni fogja a NUC és a PfP által megtestesített mechanizmusokat, amelyek támogatják az Akciótervben lefektetettek végrehajtását. Bár a fő teher Ukrainára esik, a NATO tagországok folytatják a reform támogatását közvetlen segítségnyújtás, saját értékelések, elemzések és tapasztalatok megosztásának útján.

A NUC évente áttekinti az elért eredményeket, ezekről a Nemzetközi Törzs (International Staff – IS) és a Nemzetközi Katonai Törzs (International Military Staff – IMS) jelentést készít (Progress Report). Ezt különböző szinteken megtárgyalják, mielőtt NUC nagykövetségi szintű ülése elfogadná, és véglegesítésre a NUC külügyminiszteri szintű ülése elé terjesztenék.

A végrehajtásra készült éves célterveket, - melyek a feladatokat részletezve tartalmazzák, amelyekben meghatározásra került, hogy belső,- vagy közös NATO-ukrán akcióról van-e szó, valamint a végrehajtás időkereteit, - terjedelmük miatt a tanulmányba lehetetlen belefoglalni. (pl. a 2003. évi célterv 37 A4 méretű lapot, a 2004. évi pedig 39 lapot tartalmaz.) Ezek az anyagok nyilvánosak, a NATO Web oldalon elérhetők, a www.nato.int címről letölthetők.

2.2. Az együttműködést elősegítő intézményrendszer kialakítása

A tanulmány megelőző része már érintette az együttműködést elősegítő intézményrendszert. A következőkben két részre bontva következnek azok az intézmények, illetve eljárás, amelyek a békepartnerségből származó feladatok végrehajtását, és ezzel együtt a szélesebb együttműködést is elősegítik, ezt követően azok, amelyek közvetlenül a NATO-ukrán együttműködés érdekében lettek létrehozva.

- Euró-Atlanti Együttműködési Tanács –EAPC
- Nemzetközi Katonai Törzs, Kooperációs és Regionális Biztonsági Főosztály (International Military Staff, Cooperation and Regional Security Division – C&RS)
- Partnerségi Koordinációs Sejt – PCC;
- Békepartnerségi Tervezési és Áttekintési Eljárás - PfP-PARP (Planning and Review Process);
- NATO-Ukrajna Komisszió – NUC;
- Védelmi Reform Összevont Munkacsoport – JWGDR;

- NATO Dokumentációs és Információs Központ Kijev;
- NATO Összekötő Iroda – Kijev;
- NATO-ukrán Védelmi Dokumentációs Iroda;

2.3. Az együttműködés problémái és eredményei

A politikai szinten 1997-ben eldöntött, az intenzívebb együttműködést szolgáló Megkülönböztetett Partnerség Chartájának aláírása után, a prágai csúcson elfogadott Akcióterv ismeretében az érintettek többsége a kapcsolatok fokozatos fejlődésében bízott. Az igazság az, hogy 2004. évi ukrán elnökválasztásokig bezárólag a kapcsolatokat a hullámzás jellemezte. Eredményeket főleg a katonai szféra egyes területeit érintően lehet jelenteni.

A volt Szovjetuniót, illetve utódállamait jobban ismerők számára azonban már a kezdetekben voltak a nehézségekre utaló és felismerhető jelek. Itt utalni kell többek között arra, hogy minősített információkhoz történő hozzáférésre és azok védelmére az ukrán kormány és a NATO által 1995. március 13-án aláírt Biztonsági Egyezmény csak 2002. szeptember 12-én lett az Ukrán Legfelsőbb Tanács által ratifikálva.

A NATO és Ukrajna közötti különböző tárgyalások, konzultációk alkalmanként vontatottan haladtak, a szakértők sok esetben nem nyilatkoztak a tisztázásra váró kérdésekben titokvédelmi előírásokra hivatkozva. Amikor a PARP keretében első ízben a partnerségi célok végrehajtásáról nem kevés nehézség árán kidolgozott értékelés elkészült, azt a NATO delegáció nem vihette magával. Az EAPC tervezett ülése előtt röviddel született csak meg az ukrán Elnöki Dekrétum a hozzáférhetőségről, jóllehet a PARP-hoz való csatlakozáskor az elveket és követelményeket jó előre tudni lehetett.

A NATO-ukrán viszonyt bonyolították az ukrán belső fejlődés problémái, az ismétlődő, a NATO kedélyeket borzoló ukrán fegyvereladások. (Irak, Macedónia stb.)⁸

2002-ben a prágai csúcson a NUC ülését a Kolcsuga radar Iraknak történt eladását követően szállították az eredetileg tervezett elnöki szintről a külügyminiszterek szintjére. Egyrészt Ukrajna elismerést kapott az Akcióterv katonai komponensei végrehajtásában elért eredményeit illetően, másrészt szigorúan kritizálták a demokrácia terén történt visszalépésekért, valamint a húzódozásért a szabad választásokat illetően. Az ukrán NATO politikát mindig a többvektoros megközelítés jellemezte. Míg valamilyen irányban a fejlődés jelei mutatkoztak, vagy reális előrelépés történt, addig a más irány(ok)ban visszalépések

⁸ Az ukrán fegyverexport részletei a 3. számú mellékletben találhatóak.

következtek be. A 2004. évi Akciótervet a demokratizálódás hiánya ásta alá. Ezért aztán az Akcióterv aktualizálását a NATO el is halasztotta a választások utáni időszakra.

Ami a PG-k végrehajtását illeti, a kezdetekben nem volt az ukrán védelmi költségvetésben erre a célra elkülönített összeg. Maga a védelmi költségvetés két részből állt, egy garantált rész, amely lényegében a személy állomány járandóságain kívül a működési költségeket (azt sem teljes mértékben) tartalmazta. A nem garantált rész (inkurrencia eladás, esetleges, a költségvetési év kedvező alakulása során átcsoportosítható pénzek) szolgált volna az egy-két kiemelt programot kivéve a fejlesztések finanszírozására. Így az PG-k tekintetében a fegyvernemek kiképzési főnökei forrás nélkül kapták meg a felelősséget a partnerségi fejlesztési célok végrehajtására. Természetesen már a kezdetektől lehetett némi eredményt így is elérni, mert a NATO eljárások, az interoperabilitási követelmények ismeretéhez nem kellett befektetés. Ehhez adalékként: a PfP feladatokhoz jelentett ukrán hozzájárulás eredetileg tíz stratégiai szállítógépet tartalmazott. Ezek esedékes főjavítása nem csupán pénzkérdés, hanem jelentős szervezési probléma is. Különböző FÁK tagállamokban készült a törzs, a hajtómű, a vezérlőberendezés stb. Ha a gyártás egyáltalán fennmaradt, egyedi egyezmények sora szükséges egy eszköz sorsának rendezése esetében is. A pilóták nemzetközi jogosítványának megszerzése más minisztérium fennhatósága alatt történik jelentős összegekért. Végül is Ukrajna elsősorban anyagi okból az eredetileg ígért tíz gép helyett csak négyet volt képes biztosítani.

Többek között az együttműködés problémáiról is nyilatkozott James Greene, a NATO Összekötő Iroda vezetője a NATO Novyny lap 2004. évi 2. számában:

„Egy sor akadály létezik a mindennapi együttműködésben, a közös megértés kialakításában. Ezek az információk hiánya, a rossz kommunikáció, nyelvi akadályok; a szervezeti, történelmi, kulturális prekonceptciók, a nem kompatibilis terminológiák és koncepciók, vagy egyszerűen csak különbözően ítéljük meg a probléma lényegét és a megoldás módját.”

A katonai téren elért eredmények: A prágai csúcson bemutatásra került az Ukrán Stratégiai Védelmi Jelentés, amely tartalmazza a védelmi reform fő vonulatait 2015-ig, és ez sok tekintetben figyelembe veszi az NDRO-ban lefektetetteket. Az ukrán katonai stratégia aktualizálását szintén elvégezték. Ukrajna csatlakozik az Aktív Erőfeszítéshez, azaz a tengeri őrzőjáratozáshoz a Mediterrán térségben. Megszavazta a Legfelsőbb Tanács a Memorandumot a Befogadó Nemzeti Támogatás egyezményéhez, amely így rendezi az összevont katonai gyakorlatok körüli kérdéseket, így a szövetséges erők szállításait ukrán területen keresztül. Egy másik Memorandum rendezi a stratégiai légi szállítás keretében az ukrán kapacitás

igénybevételeinek lehetőségeit, ami jelentős hozzájárulás a NATO afganisztáni műveleteihez. Jelentős eredmények születtek ukrán szakemberek felkészítése terén. A NATO lehetőséget biztosított különböző területeken az úgynevezett on-job képzésnek. Például olyan bizalmi helyen, mint a Nemzetközi Törzs tervezéssel foglalkozó igazgatósága, volt lehetősége ukrán tiszteknek védelmi-tervezési tapasztalatokat szerezni. A különböző NATO tagországok katonai oktatási intézményeiben (így Magyarországon is) jelentős számú ukrán tiszt nyelvi és szakmai képzése valósult meg. A különböző törzsekben is lehetőség nyílt tapasztalatok szerzésére. Az azonban más kérdés, hogy az említett képzésekben részt vevők milyen érvényesülési lehetőséghez jutottak az ukrán fegyveres erőkben. A katonai együttműködés egyéb eredményei a tanulmány 1. számú mellékletében találhatók.

3. Az együttműködés aktuális kérdései és jövője

Ha az együttműködés 2004. évi ukrán elnökválasztást követő eseményeit nézzük, újabb fellendülésnek lehetünk szemtanúi.

2005. február 22.-n a NATO-Ukrajna csúcson, megegyezés született a partnerség elmélyítéséről. 2005. április 21.-n NATO indítja az „Intenzívebb Dialógust” Ukrajnával. 2005. június 22.-i ülésükön NATO védelmi miniszterek az ukrán védelmi reform támogatásáról, illetve a NATO vezette műveletekben történő további ukrán részvételről tárgyalnak. 2005. június 27.-n NATO főtitkár kijevi látogatása az első lépések egyikét jelenti az intenzívebb dialógusban. 2005. október 7.-n az új ukrán miniszterelnök látogatást tesz Brüsszelben. 2005. október 21.-n az Észak-atlanti Tanács meglátogatja Ukrajnát. 2005. október 23.-n a NATO védelmi miniszterek a vilniusi ülésükön az ukrán reformok, elsősorban a védelmi és biztonsági szektor reformjához nyújtott, fokozott támogatásról tanácskoztak.

Az intenzívebb megbeszélések kiterjednek mindazokra a politikai, gazdasági, katonai, pénzügyi, és biztonsági kérdésekre, amelyek összefüggésbe hozhatók a lehetséges NATO tagsággal. A dialógus Ukrajnával az ukrán tagsági szándék és a soron lévő reformok bázisán folyik minden szövetségi kötelezettségvállalást mellőzve a jövőbeni döntéseket illetően.

Hova vezethet mindez. Természetesen most már reálisan lehet szó Ukrajna NATO csatlakozásáról. De...

A NATO főtitkár Kijevben tartott sajtóértekezleten kérdésre válaszolva a következőket mondta, mikor az ukrán NATO tagság lehetséges dátuma felől érdeklődtek:

„Ahogy én már bemutatkozásom törekedtem hangsúlyozni, itt a teljesítés a döntő. A tagsághoz történő eljutás az egy teljesítmény alapú folyamat nem pedig esemény alapú. A

teljesítmény mérce, mégpedig teljes szövetségi segítséggel és közreműködéssel – ez lesz a döntő.”

A vilniusi védelmi miniszteri ülést követően a főtitkár ismét nyilatkozott.

„A kép világos: Az ukrán vezetők nagyon komolyak voltak a tagsági szándékot illetően, a NATO pedig megerősítette a nyitott ajtók politikáját és a szándékát, hogy a maximális segítséget ajánlja.”

Amíg korábban ukrán oldalról a lehetséges ukrán tagság dátumaként 2011 és 2015 közötti időpontok hangzottak el, jelenleg már tekintélyes körökből is hangzik el jóslat 2009-re vonatkozóan. Egy biztos, ha nézzük az Akcióterv tételeit, Ukrajna előtt még jelentős mértékű teljesíteni való áll.

Irodalomjegyzék

1. Sentinel – Russia and CIS 2005. évi 16. kiadás
2. Jane's World Armies 2004. December.
3. The Military Balance 1992.-1993.
4. The Military Balance 2004.-2005.
5. ENSZ weboldal www.disarmament.un.org
6. A NATO-ukrán kapcsolatokról szóló összes említett anyag a NATO weboldalon a következő címek alatt megtalálható: www.nato.int/docu/speech;
www.nato.int/issues/nato-ukraine; www.nato.int/releases

A Külügyminisztérium támogatásával,
a Geopolitikai Tanács Közhasznú Alapítvány megbízásából készült.
2006. január

Készült: 125 példányban
A kiadásért felel: Dr. Pintér István
Szerkesztési munkák: PR Stúdió May
Nyomdai munkák: CPD Copy Kft.